

دبیران گرامی، دانش آموزان عزیز:

این کتاب شامل هفت بخش است که در هر بخش، یک کتاب از هفت کتاب درسی پایه ی پنجم دبستان مورد بررسی قرار گرفته است.

ویژگی های این بخش ها به شرح زیر است:

ریاضی

ارائه لینک فیلم های تدریس گام به گام کتاب درسی به همراه حل تصویری سؤالات و تمرین های آن
پاسخ به فعالیت، کار در کلاس و تمرین های کتاب درسی و ارائه ی نکات مفید برای حل تمرین ها و مسائل

علوم تجربی

پوشش کامل مطالب کتاب درسی در قالب پرسش و پاسخ تألیفی
پاسخ فکر کنید، آزمایش کنید، گفت و گو کنید و ...

فارسی

و نگارش

معنی واژگان کتاب درسی به صورت سطر به سطر
مشخص کردن واژه های مهم از نظر املا
توضیح نکات دستوری، نگارشی و ادبی
معنی کامل ابیات و متن های کهن
پاسخ کامل درک مطلب، درک و دریافت، درست و نادرست و ...

مطالعات

اجتماعی

پوشش کامل مطالب کتاب درسی در قالب پرسش و پاسخ تألیفی
پاسخ پرسش ها، فعالیت ها و کاربرگه های کتاب درسی

هدیه های

آسمان

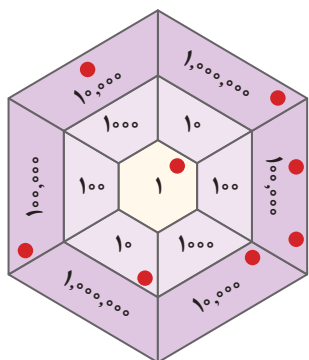
پاسخ پرسش های کتاب درسی

آموزش قرآن

پاسخ تمرین های کتاب درسی

از کلیه ی عزیزانی که این کتاب را انتخاب نموده اند تقاضا داریم، انتقادات و پیشنهادات خود را از طریق صندوق پستی ۳۷۷-۱۳۱۴۵ یا تلفن ۰۲۱-۶۴۲۰ با ما در میان بگذارند.

۱ یک بازی دونفره انجام دهید. هر کدام ۸ مهره‌ی کوچک بردارید. مهره‌های خود را روی صفحه‌ای مثل شکل روبه‌رو بیندازید. با توجه به محل قرار گرفتن مهره‌ها، ابتدا جدول ارزش مکانی را کامل کنید. سپس، عدد به دست آمده را بنویسید.

هر دانش‌آموزی که عدد بزرگ‌تری بیاورد، برنده است. اگر مهره‌ی شما خارج از صفحه افتاد، کوچک‌ترین عدد روی صفحه‌ی بازی (یعنی عدد یک) را در نظر بگیرید. اگر مهره روی خط قرار گرفت، بزرگ‌ترین عدد نزدیک به آن را در نظر بگیرید. برای نمونه، در صفحه‌ی بازی ۸ مهره به صورت روبه‌رو قرار گرفته‌اند. بنابراین، عدد حاصل را به صورت زیر به دست آورده‌ایم.

هزار		میلیون	
ی	د	ص	ی
۱	۰	۲	۳

یعنی عدد ۱,۳۲۰,۰۱۱ به دست آمده است.

۲ پول‌هایی که در زیر می‌بینید، پول‌های فاطمه است. حساب کنید او چند ریال دارد. روش حساب کردن خود را توضیح دهید.

ابتدا پول‌های هم‌ارزش را با هم جمع می‌کنیم.

۳ تا صد هزار تومان = ۳۰۰,۰۰۰ تومان

۴ تا ده هزار تومان = ۴۰,۰۰۰ تومان

۲ تا دو هزار تومان و یک هزار تومان = ۵,۰۰۰ تومان

حالا پول‌های فاطمه را جمع می‌کنیم.

ریال ۳۴۵,۰۰۰ = ۳۴۵,۰۰۰ تومان = ۳۰۰,۰۰۰ + ۴۰,۰۰۰ + ۵,۰۰۰ پول فاطمه

آیا فاطمه می‌تواند یک کوله‌پشتی و یک پالتو بخرد؟

۲,۰۰۰,۰۰۰ ریال

۶۰۰,۰۰۰ ریال

۲,۷۰۰,۰۰۰ ریال

۳۰,۰۰۰ ریال

ابتدا قیمت یک کوله‌پشتی و یک پالتو را حساب می‌کنیم.

$$\text{ریال } ۳۴۵۰۰۰۰ < \text{ریال } ۳۳۰۰۰۰۰ = ۶۰۰۰۰۰ + ۲۷۰۰۰۰۰ = \text{مجموع قیمت کوله‌پشتی و پالتو}$$

بنابراین، فاطمه می‌تواند یک کوله‌پشتی و یک پالتو بخرد.

اگر او یک جفت کفش بخرد، با بقیه‌ی پولش چه چیزهای دیگری می‌تواند بخرد؟

$$\text{ریال } ۱۴۵۰۰۰۰ = ۳۴۵۰۰۰۰ - ۲۰۰۰۰۰۰ = \text{باقیمانده‌ی پول فاطمه}$$

او با باقیمانده‌ی پولش می‌تواند کتاب یا کوله‌پشتی بخرد. البته او می‌تواند کتاب و کوله‌پشتی را با هم نیز خریداری کند.

خودتان سؤال دیگری طرح کنید و به آن جواب بدهید.

اگر فاطمه یک پالتو بخرد، آیا با بقیه‌ی پولش می‌تواند یک کتاب و یک کوله‌پشتی خریداری کند؟

$$\text{ریال } ۷۵۰۰۰۰ = ۳۴۵۰۰۰۰ - ۲۷۰۰۰۰۰ = \text{باقیمانده‌ی پول فاطمه}$$

$$\text{ریال } ۷۵۰۰۰۰ < \text{ریال } ۶۳۰۰۰۰ = ۳۰۰۰۰۰ + ۶۰۰۰۰۰ = \text{مجموع قیمت یک کتاب و یک کوله‌پشتی}$$

همان‌طور که دیده می‌شود، فاطمه می‌تواند با باقیمانده‌ی پولش، یک کتاب و یک کوله‌پشتی بخرد.

۳ با توجه به جدول ارزش مکانی روبه‌رو، توضیح دهید که چگونه با ضرب یک عدد

در ۱۰ ارزش هر رقم تغییر می‌کند.

ص	د	ی
	۲	۵
۲	۵	۰

$\times 10$

اگر عددی را ۱۰ برابر کنیم (یعنی در عدد ۱۰ ضرب کنیم)، ارزش هر رقم در آن، یک مرتبه بیشتر می‌شود و در نتیجه ارزش عدد هم بیشتر می‌شود.

اگر آن را ۱۰۰ برابر کنیم (یعنی در عدد ۱۰۰ ضرب کنیم)، ارزش هر رقم در آن، دو مرتبه افزایش می‌یابد و این روند به همین ترتیب ادامه پیدا می‌کند.

۴ به سؤال های زیر پاسخ دهید:

رقم ۷ در عدد ۷۳۰ در چه مرتبه ای قرار دارد؟ صدگان

اگر عدد ۷۳۰ را ۱۰۰ برابر کنیم، رقم ۷ چه مرتبه ای پیدا می کند؟ ارزش مکانی آن دو مرتبه افزایش پیدا می کند،

یعنی دهگان هزار می شود.

$$\underset{\substack{\uparrow \\ \text{صدگان}}}{730} \xrightarrow{\text{برابر } 100} 730 \times 100 = 73000 \quad \underset{\substack{\uparrow \\ \text{دهگان هزار}}}{73000}$$

۵ جاهای خالی را پر کنید.

۱۰۰ تا ۱۰۰ تایی برابر است با یک ۱۰۰۰۰ تایی

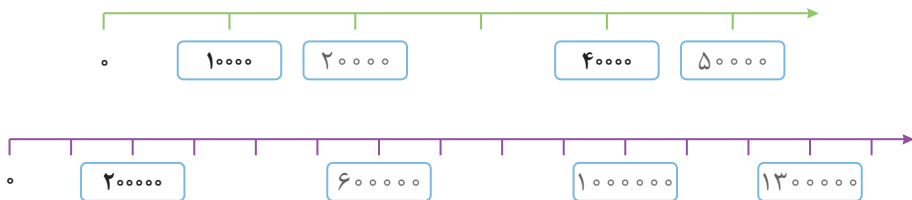
۱۰۰ تا ۱۰،۰۰۰ تایی برابر است با یک ۱۰۰۰۰۰ تایی

صفحه ۳ و ۴ کتاب درسی

کار در کلاس

۱ با توجه به محورها در جاهای خالی عدد مناسب بنویسید.

۲ جدول های ارزش مکانی زیر را مانند نمونه پر کنید.

هزار					
صدگان	دهگان	یکان	صدگان	دهگان	یکان
			۲	۷	۰
		۲	۷	۰	۰
	۲	۷	۰	۰	۰
۲	۷	۰	۰	۰	۰

هزار					
صدگان	دهگان	یکان	صدگان	دهگان	یکان
	۵	۴	۰	۰	۰
		۵	۴	۰	۰
			۵	۴	۰
				۵	۴

۳ جاهای خالی را پر کنید.

عدد ۳۲۰،۰۰۰،۰۰۰ از ۳۲۰ تا یک میلیون ساخته شده است.

عدد ۲،۷۰۰،۵۰۰ از ۲ تا یک میلیون و ۷ تا صد هزار و ۵ تا صد تایی ساخته شده است.

عدد ۱،۰۰۰،۰۰۰ از ۱۰۰۰ تا هزارتا و یا از ۱۰۰ تا ده هزارتا و یا از ۱۰ تا صد هزارتا ساخته شده است.

۴ جاهای خالی را مانند نمونه پر کنید.

۵ میلیون به علاوه ۴ میلیون می شود ۹ میلیون

۸ صد هزار منهای ۴ صد هزار می شود ۴ صد هزار یعنی ۴۰۰ هزار.

نصف ۶ میلیون می شود ۳ میلیون.

۵ در ماه آبان، روزانه دو میلیون و چهارصد هزار بشکه نفت فروختیم. در مدت ۱۰ روز از ماه آبان، چند بشکه

نفت فروخته ایم؟

$$2400000 \times 10 = 24000000$$

بنابراین در ۱۰ روز از ماه آبان، ۲۴ میلیون بشکه نفت فروخته ایم.

اگر فروش نفت را دو برابر کنیم، روزانه چند بشکه باید بفروشیم؟

$$2400000 \times 2 = 4800000$$

بنابراین باید روزانه چهار میلیون و هشتصد هزار بشکه نفت بفروشیم.

صفحه ۴ کتاب درسی

فعالیت

۱ معلّم کارت های عددهای ۱، ۴، ۷ و ۹ را به دانش آموزان داد. سپس، از آنها خواست که با آن عددها دو عدد

دو رقمی مختلف بسازند و حاصل ضرب آنها را به دست آورند.

مائده این عددها را ساخت:

$$\begin{array}{r} 47 \\ \times 91 \\ \hline 4277 \end{array}$$

صدیقه این عددها را ساخت:

$$\begin{array}{r} 94 \\ \times 17 \\ \hline 1598 \end{array}$$

الف) حاصل ضرب کدام یک از دو عدد بزرگ تر است؟ عددهای مائده

ب) شما هم با کارت ها دو عدد دو رقمی بسازید و حاصل ضرب آنها را به دست آورید.

$$\begin{array}{r} 47 \\ \times 19 \\ \hline 893 \end{array} \quad \text{و} \quad \begin{array}{r} 74 \\ \times 19 \\ \hline 1406 \end{array} \quad \text{و} \dots$$

پ) اگر بخواهید بزرگ ترین حاصل ضرب عددهای دو رقمی را به دست آورید، کدام دو عدد را انتخاب می کنید؟

برای پیدا کردن جواب، در کلاس با دوستانتان گفت و گو کنید. ۹۱ و ۷۴

پاسخ‌ها

پرسش‌ها

ابتدا باید پیش‌بینی و سپس برای بررسی پیش‌بینی کاوش کنیم.	۱. برای پاسخ دادن به سؤال‌های خود باید چه کاری انجام دهیم؟
۱- مطالعه و تحقیق ۲- جمع‌آوری اطلاعات و بررسی آنها	۲. قبل از ساختن یک وسیله باید چه کارهایی انجام دهیم؟
اندازه‌گیری	۳. برای رسیدن به نتایج درست در هر آزمایش باید دقیق انجام شود.
مشاهده‌ی	۴. هرچه زمان را دقیق‌تر اندازه‌گیری کنیم، ما دقیق‌تر خواهد بود.
بیشتر	۵. هرچه پهنای بال فرفره‌ی چرخان باشد، فرفره دیرتر به زمین می‌رسد.
زودتر	۶. هرچه طول بال فرفره‌ی چرخان کوتاه‌تر باشد، فرفره به زمین می‌رسد.
پهنای بال فرفره، طول بال فرفره، طول دم فرفره، جنس کاغذ و ارتفاعی که فرفره را از آن رها می‌کنیم.	۷. چه عواملی بر زمان فرود آمدن فرفره تأثیر دارند؟
کاوش می‌کنند؛ یعنی آزمایشی طراحی می‌کنند و عوامل مؤثر بر موضوع مورد بررسی را مشخص می‌کنند. آنگاه عواملی را که باید ثابت نگه داشته شوند یا تغییر کنند تعیین می‌کنند و سپس آزمایش را چند بار انجام می‌دهند. در پایان از یافته‌های آزمایش نتیجه‌گیری می‌کنند و پاسخ پرسش خود را می‌یابند.	۸. دانشمندان با توجه به پدیده‌های اطراف خود، پرسش‌هایی در ذهنشان ایجاد می‌شود. آنها برای یافتن پاسخ این پرسش‌ها چه کاری انجام می‌دهند؟

۳ یکی از فرفره‌ها را از ارتفاع ۲ متری رها کنید. مدت زمانی را که طول می‌کشد تا فرفره به سطح زمین برسد، اندازه بگیرید و در جدول زیر یادداشت کنید. (توجه: هر آزمایش را ۳ بار تکرار کنید).

مدت زمانی که طول می‌کشد تا فرفره به سطح زمین برسد (به ثانیه)		شماره‌ی آزمایش
فرفره‌ی ۱ (با بال پهن)	فرفره‌ی ۲ (با بال باریک)	
۴ ثانیه	۲ ثانیه	(۱)
۵ ثانیه	۳ ثانیه	(۲)
۵ ثانیه	۲ ثانیه	(۳)

مراحل بالا را برای فرفره‌ی دیگر تکرار کنید و مشاهدات خود را در جدول بنویسید.

هر چه زمان را دقیق‌تر اندازه‌گیری کنید، مشاهده‌ی شما دقیق‌تر خواهد بود.

نتیجه‌ی کاوش:

فرفره‌ای که بال پهن‌تری دارد، دیرتر به سطح زمین می‌رسد؛ بنابراین، هرچه بال فرفره پهن‌تر باشد، زمان رسیدن آن به سطح زمین بیشتر می‌شود.

۱ مشخص کنید:

طول بال فرفره

چه چیزی را باید تغییر داد؟

زمان رسیدن فرفره به زمین

چه چیزی را باید اندازه گرفت؟

چه چیزهایی را نباید تغییر داد؟

طول دم فرفره

ارتفاعی که از آن فرفره را رها می‌کنیم.

پهنای بال فرفره

تعداد گیره‌ها

۲ دو فرفره بسازید که طول بال هایشان متفاوت باشد.

۳ فرفره‌ها را از ارتفاع ۲ متری رها کنید. مدّت زمانی را که طول می‌کشد تا هر فرفره به سطح زمین برسد، اندازه بگیرید و در جدول زیر یادداشت کنید. (توجه: هر آزمایش را ۳ بار تکرار کنید).

مدّت زمانی که طول می‌کشد تا فرفره به سطح زمین برسد (به ثانیه)		شماره‌ی آزمایش
فرفره‌ی ۱ (با بال کوتاه‌تر)	فرفره‌ی ۲ (با بال بلندتر)	
۳ ثانیه	۶ ثانیه	(۱)
۴ ثانیه	۷ ثانیه	(۲)
۳ ثانیه	۵ ثانیه	(۳)

۴ نتیجه‌ی کاوش خود را بنویسید.

هرچه اندازه‌ی طول بال فرفره بیشتر باشد، مدّت زمان بیشتری طول می‌کشد تا به زمین برسد. هنگامی که بال فرفره بلند باشد هوای بیشتری زیر بال جریان پیدا می‌کند و نیروی بیشتری رو به بالا به فرفره وارد می‌کند؛ بنابراین فرفره مدّت زمان بیشتری در هوا می‌ماند.

صفحه ۶ کتاب درسی

فکر کنید

این‌ها دانه‌های درخت افرا هستند. اگر آنها را از ارتفاع یکسانی رها کنیم، کدام یک زود تر به زمین می‌رسد؟ توضیح دهید.

دانه‌ای که بال آن باریک‌تر است؛ چون هنگام سقوط هوای کمتری زیر آن جریان می‌یابد و نیروی کمتری را رو به بالا به دانه وارد می‌کند.

استفاده از سطح شیب‌دار، نیروی لازم برای بالا بردن اجسام را کاهش می‌دهد یا افزایش؟ در این باره کاوش کنید.

روش اجرا:

- ۱ سطح شیب‌داری درست کنید.
- ۲ دو جلد کتاب یا دفتر را درون یک کیسه‌ی نایلونی قرار دهید و مانند شکل به هم ببندید. سپس کش را در محل نشان داده‌شده به نخ گره بزنید.
- ۳ کتاب‌ها را با کش به آرامی تا ارتفاع معینی از سطح زمین بالا ببرید. طول کش را اندازه بگیرید و در جدول بنویسید.
- ۴ کتاب‌ها را پایین سطح شیب‌دار قرار دهید. با استفاده از کش آنها را به آرامی روی سطح شیب‌دار بالا ببرید. طول کش را اندازه بگیرید و در جدول بنویسید.

طول کش به سانتی‌متر			نحوه‌ی حرکت کتاب‌ها
بار سوم	بار دوم	بار اول	
۷۰	۷۵	۸۰	به طور عمودی
۵۰	۵۵	۶۰	روی سطح شیب‌دار

- ۵ مرحله‌های ۳ و ۴ آزمایش را دو بار دیگر تکرار کنید و نتیجه‌ی مشاهده‌های خود را در جدول بنویسید.
- ۶ طول کش را در دو حالت حرکت با هم مقایسه کنید و به پرسش‌ها پاسخ دهید:
الف) در کدام حالت، طول کش کمتر است؟ روی سطح شیب‌دار
ب) در کدام حالت، نیروی بیشتری برای جابه‌جا کردن کتاب‌ها لازم است؟ در حالت عمودی
- ۷ پیش‌بینی کنید که اگر ارتفاع سطح شیب‌دار را تغییر دهیم، طول کش چه تغییری می‌کند. بیشتر می‌شود. برای بررسی درستی پیش‌بینی خود، آزمایش بالا را با سطح شیب‌داری که در اختیار دارید، در ارتفاع‌های مختلف تکرار کنید و نتایج را در این جدول بنویسید.

ارتفاع سطح شیب‌دار به سانتی‌متر	طول کش به سانتی‌متر
۳۰	۶۲
۴۰	۶۴
۵۰	۶۶

هستی: جهان، خلقت، آفرینش	برانی (راندن): دور کنی، طرد کنی
بیم: ترس	نوازی (نواختن): مهربانی و نوازش نکنی،
بخشای (بخشودن): از گناه ما چشم‌پوشی کن	محبت نکنی
بخش (بخشیدن): نعمت بده، بخشنده باش	مونس: همدم، یار
یاور: دوست، همراه، پشت و پناه	غمخوارگان: غمخواران

ای همه هستی ز تو پیدا شده
خاکِ ضعیف از تو توانا شده
ای خدایی که تمام آفرینش از تو به وجود آمده است و انسان که از خاکی کم‌ارزش خلق شده، به اراده و خواست تو قدرت پیدا کرده است.

از پیِ توست این همه امید و بیم
هم تو بخشای و بخش، ای کریم
این همه امید و ترس برای توست؛ ای بخشنده! از گناهان ما چشم‌پوشی کن و نعمت‌هایت را به ما ببخش.

چاره‌ی ما ساز که بی‌یادیم
گر تو برانی، به که روی آوریم؟
خدایا ما دوست و یاورِ نداریم، خودت مشکلات ما را چاره کن (برطرف کن) اگر تو ما را از درگاهت دور کنی، به چه کسی رو آوریم و پناه ببریم. (کسی را نداریم که به او پناه ببریم.)

جز در تو، قبله نخواهیم ساخت
گر نوازی تو، که خواهد نواخت؟
ما قبله‌ای جز درگاه تو انتخاب نمی‌کنیم. اگر تو با ما مهربانی نکنی، چه کسی به ما محبت می‌کند؟ (کسی به ما محبت نمی‌کند.)

یار شو، ای مونسِ غمخوارگان
چاره کن ای چاره‌ی بیچارگان
ای همدم رنج‌کشیدگان، یار ما شو و ای چاره‌ی مشکلات انسان‌های بیچاره، چاره‌ای برای ما بیندیش.

واژه‌نامه

تماشاخانه: صحنه‌ی اجرا

شگفتی: چیز عجیب، پدیده‌های عجیب

پدیده: آنچه مشاهده یا به وسیله‌ی حواس

احساس می‌شود، چیز تازه به وجود آمده.

پیش روی ما: برابر ما، مقابل ما

درنگ: صبر

تماشاگه: تماشاخانه

سربه فلک کشیده: بسیار بلند (آنقدر بلند که سر

آن به آسمان رسیده باشد).

تأمل: اندیشه (تأمل کردن: اندیشیدن)

عالمان: دانشمندان

کردار: رفتار، اعمال

گوارا: خوشایند، لذت بخش

نگاشته: نوشته

می‌نگارد: می‌نویسد

شکننده: تُرد، آسیب‌پذیر

سنگلاخ: زمینی که در آن سنگ فراوان باشد.

تالاب: جایی که آب در آن جمع شود و بماند،

آبگیر، برکه

تار می‌تنند (تیدن): تار می‌بافند

سرزده: بی‌خبر

● بخوان و حفظ کن

رفته رفته: کم‌کم، آرام آرام

بیدئُن: درخت بید

گُسیخت (گسیختن): پاره شد (ازهم گسیخت: ازهم

جدا شد)

بُستان: بوستان، باغ

دهقان: باغبان، کشاورز

تاک: درخت انگور

شاخساران: شاخه‌های درختان، قسمت بالای

درخت که پراز شاخه است.

کهن: قدیم، گذشته

نغمه خوان: آوازخوان

آشیان: لانه‌ی پرندگان، آشیانه

املا

لطیف / عجیب / سادگی / عالم / مقایسه / درّه / عمیق / زنبور عسل / مطالعه / طبیعت / تأمل /

جست‌وجو / عالمان / عادت / موضوع / شگفتی / علف / سنگلاخ / محکم / تفکر / توصیف / قطره /

حلقه / حشره / تالاب / عنکبوت‌ها / تار می‌تنند / صبحگاهی

صفحه ۱۳ کتاب درسی

درست و نادرست

- ۱ دیدن شگفتی‌های عالم و تأمل درباره‌ی آنها راه مناسبی برای شناخت است. درست
- ۲ سبزه‌ها و علف‌ها به اندازه‌ای نرم و شکننده هستند که نمی‌توانند از میان سنگلاخ سردر بیاورند. نادرست
- ۳ تاریکی شب، روشنایی روز و شب‌نم صبحگاهی همه از آفریده‌های ساکت خدا هستند. درست

صفحه ۱۴ کتاب درسی

درک مطلب

- ۱ یکی از راه‌های شناخت عالم را بیان کنید.
یک راه ساده آن است که پدیده‌ها را خوب تماشا کنیم. درباره‌ی آفرینش هر یک بیندیشیم و آنها را با یکدیگر مقایسه کنیم.
- ۲ چرا عالم «تماشاخانه‌ی شگفتی‌های آفرینش» است؟
در جهان به هر طرف که بنگریم آفریده‌های زیبای خداوند را می‌بینیم و این آفریده‌ها شگفتی‌هایی است که پیش‌روی ماست.
- ۳ چرا هر کدام از پدیده‌ها، «ایستگاهی برای اندیشیدن» هستند؟
پدیده‌هایی لطیف، زیبا و عجیب پیش روی ما هستند که به سادگی از کنارشان می‌گذریم، در حالی که اگر اندکی درنگ کنیم می‌بینیم که هر کدام از این پدیده‌ها تماشاگاهی برای دیدن زیبایی‌های آفرینش و ایستگاه‌هایی برای اندیشیدن هستند.
- ۴ «این جهان دفتری است که خدای مهربان به پاکی و زیبایی در آن نگاشته و می‌نگارد.»
چرا نویسنده، پس از بیان واژه‌ی «نگاشته» از «می‌نگارد» نیز استفاده کرده است؟
زیرا خداوند همواره در حال آفرینش و خلق است. بنابراین نویسنده دو فعل گذشته و حال را کنار هم استفاده کرده است.
- ۵ منظور از آفریده‌های ساکت خدا چیست؟
آفریده‌هایی که در دنیا وجود دارند اما صدایی از خود تولید نمی‌کنند که توجه ما را جلب کنند.

صفحه ۱۴ کتاب درسی

واژه آموزی

اکنون با توجه به آموخته های صفحه ی ۱۴ کتاب درسی، نمونه های زیر را کامل کنید.

گرم ← سرما

تاریک ← روشن

بلند ← کوتاه

صفحه ۱۶ و ۱۷ کتاب درسی

بخوان و حفظ کن (رقص باد، خنده ی گل)

بادِ سرد آرام بر صحرای گذشت سبزه زاران، رفته رفته، زرد گشت

باد سردی، آرام از صحراها عبور کرد و سبزه زاران کم کم زرد شدند. (پاییز آمد).

تک درخت نارون شد رنگ رنگ زرد شد آن چتر شاداب و قشک

برگ های تک درخت نارون رنگارنگ و چتر شاداب و زیبایش زرد شد. (منظور از چتر نارون، شاخه های خمیده شکلش است که در مجموع، مانند چتری بر تنه ی درخت قرار دارند).

برگ برگ گل به رقص باد ریخت رشته های بیدون از هم گسیخت

گل برگ های گل با وزش باد ریخت و شاخه های نازک بید مجنون قطع شدند. (زمستان آمد).

چشمه کم کم خشک شد، بی آب شد باغ و بوستان، ناگهان در خواب شد

چشمه اندک اندک خشک و بی آب شد و باغ و بوستان به خواب زمستانی فرو رفت.

کرد دهقان، دانه ها در زیر خاک کرد کوته، شاخه ی پیچان تاک

کشاورز دانه ها را در خاک کاشت و شاخه های پیچان درخت انگور را کوتاه (هرس) کرد.

فصل پاییز و زمستان می رود بار دیگر، چون بهاران می شود؛

وقتی بهار دوباره بیاید، فصل پاییز و زمستان می رود.

از زمین خشک، می روید گیاه چشمه جوشد، آب می افتد به راه

از زمینی که در زمستان خشکیده بود، گیاه می روید، چشمه می جوشد و آب روی خاک راه می افتد (جاری می شود).

سبز گردد، شاخداران کهن

برگِ نو آرد، درخت نارون

درخت نارون برگ تازه درمی آورد و شاخه های قدیمی درختان [که خشک شده بودند] سبز می شوند.

پُرکند بوی خوش گل، باغ را

گل بخندد، بر سرِ گل بوته ها

گل ها بر سر شاخه ها می خندند (گل ها می شکفند) و عطر آنها، باغ را پر می کند.

باز می سازد در اینجا آشیان

باز می آید پرستو، نغمه خوان

پرستوها [در فصل بهار] در حالی که آواز می خوانند، باز می گردند و در اینجا آشیانه می سازند.

صفحه ۱۷ کتاب درسی

خوانش و فهم

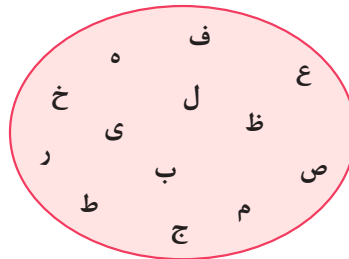
۱ در بیت «گل بخندد بر سرِ گل بوته ها / پُرکند بوی خوش گل، باغ را» منظور از خنده ی گل چیست؟ شکفتن گل

۲ در بیت سوم دو واژه ی «برگ برگ» چگونه خوانده می شود؟ برگِ برگِ گل، یعنی همه ی برگ های گل

- ۱ جمله‌هایی را که در آنها یکی از واژه‌های «لطیف»، «طبیعت» و «محکم» به کار رفته است، بنویسید.
- پدیده‌هایی لطیف، زیبا و عجیب پیش روی ما هستند که به سادگی از کنارشان می‌گذریم ...
 - یکی دیگر از این آفریده‌های زیبا و لطیف، گیاهان و سبزه‌ها هستند.
 - مطالعه در طبیعت و تأمل درباره‌ی چیزهایی که هر روز می‌بینیم و از کنارشان می‌گذریم، راه مناسبی برای شناخت آنهاست.
 - گاهی می‌بینیم همین علف‌های نازک و لطیف از میان سنگلاخ سر در می‌آورند، یا کف زمین سخت و محکم را می‌شکافند.

۲ با حروف درهم ریخته‌ی زیر کلمه‌هایی بسازید که ارزش املائی داشته باشند.

عظیم / لطیف / علیم / فصل / خط / فعل / صخره / طفل / رطب / مطرب / مصلی / مجله / طلبه / مصر / عجیب / طرف

۳ شش واژه‌ی مخالف یا متضاد هم بنویسید و آنها را دو به دو در یک جمله به کار ببرید.

واژه‌ها		جمله
پُر	خالی (تُهی)	باران آمد و جوی‌های خالی را، پر از آب کرد.
سخت	نرم	آب و هوا بر سخت یا نرم بودن سنگ‌های هر منطقه تأثیر می‌گذارد.
تاریکی	روشنایی	خورشید طلوع کرد و تاریکی جای خود را به روشنایی داد.

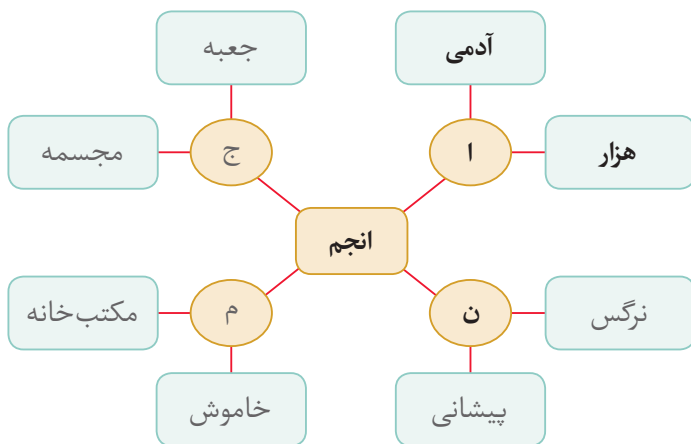
- جاهای خالی را با یکی از نشانه‌های ربط «اَما، ولی، چون، زیرا، سپس، بعد» پر کنید.
- ۱- مسعود کاغذ و قلم را از احمد آقا گرفت؛ اَما / ولی نمی‌دانست از کجا شروع کند و چه بنویسد.
- ۲- کوه‌ها منبع خیر و برکت هستند؛ زیرا هزاران چشمه از دل آنها می‌جوشند.
- ۳- چون به خداوند اعتماد دارم، تمام سختی‌های زندگی را تحمّل می‌کنم.
- ۴- استفاده از وسایل نقلیه‌ی موتوری، رفت و آمد را آسان کرده است؛ ولی / اَما مشکلاتی را هم ایجاد می‌کند.
- ۵- متن درس تماشاخانه را با دقت بخوانید؛ سپس / بعد به سؤالات آن پاسخ دهید.
- ۶- می‌توانی با استفاده از کتاب‌ها و نقل قول‌ها در باره‌ی آداب و رسوم محلّ زندگی خود، بنویسی؛ بعد / سپس برای آن یک عنوان مناسب انتخاب کنی.
- ۷- چون گل‌ها را خیلی دوست داشت، تصمیم گرفت از این راه جانشینی برای خود انتخاب کند.

۱ کلمه‌های زیر را با حروف مناسب کامل کنید.

زمزمه	تأثیر	توحید	فضل
-------	-------	-------	-----

۲ ابتدا حروف کلمه‌ی نوشته‌شده را جدا کنید، سپس مانند نمونه برای هر حرف، دو واژه بنویسید.

۳ مانند نمونه، در متن درس، واژه‌هایی را که آهنگ یکسانی دارند، پیدا کنید و بنویسید.

نمونه: شمار، هزار، نه‌ار

لاله‌زار، نوبهار، شاخسار

با توجه به متن حکایت «درخت گردکان»، جمله‌های زیر را به ترتیب شماره‌گذاری کنید.

- ۲ زیرسایه‌ی درخت گردویی دراز کشید و به فکر فرو رفت.
- ۴ ناگهان گردویی از شاخه جدا شد و به پیشانی‌اش خورد.
- ۳ پیش خود گفت: «چرا خدا خربزه را روی بوته و گردو را روی درخت به این بزرگی آفریده است».
- ۱ مرد، خسته و تشنه با الاغش به یک جالیز خربزه رسید.
- ۵ بی‌درنگ خدا را شکر کرد و فهمید که هیچ کار خدا بی‌حکمت نیست.

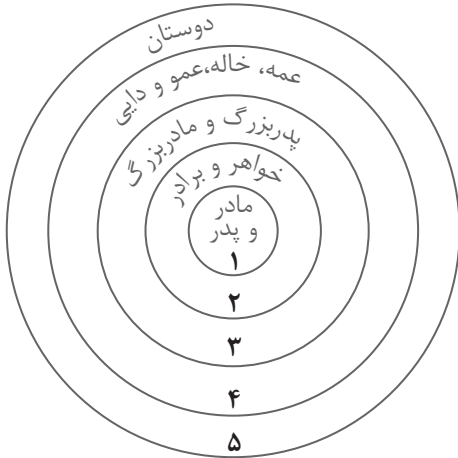
پاسخ‌ها

پرسش‌ها

گفت‌وگو	۱. مهم‌ترین راه ارتباط انسان‌ها با یکدیگر..... است.
۱- گوینده: کسی که صحبت می‌کند. ۲- شنونده: کسی که گوش می‌دهد.	۲. هر گفت‌وگو چند طرف دارد؟ نام ببرید و توضیح دهید.
۱- به حرف‌های او دقت و توجه کنیم. ۲- کلام گوینده را قطع نکنیم. ۳- به گوینده نگاه کنیم. ۴- گاهی با تکان دادن سر یا سؤال کردن، گوینده را تشویق کنیم که به صحبت خود ادامه دهد.	۳. وقتی کسی با ما صحبت می‌کند، باید به چه نکاتی توجه کنیم؟
۱- به شنونده نگاه کنیم. ۲- با صدای مناسب صحبت کنیم. ۳- منظور خود را روشن و واضح بیان کنیم. ۴- زمانی مناسب را برای حرف زدن با آنها انتخاب کنیم. ۵- از کلمات مؤدبانه استفاده کنیم.	۴. هنگام صحبت کردن با دیگران، باید به چه مواردی توجه کنیم؟
حریم شخصی هر فرد محدوده‌ای است که هیچ کس نباید بدون اجازه و رضایت او به آن وارد شود.	۵. حریم شخصی یعنی چه؟
ما هنگام گفت‌وگو، بعضی چیزها را بدون صحبت کردن و با حرکات سر و صورت به دیگران منتقل می‌کنیم. به این نوع ارتباط، ارتباط غیرکلامی می‌گویند.	۶. ارتباط غیرکلامی را تعریف کنید.

۱ با راهنمایی معلم، نام افرادی را که با آنها ارتباط دارید به ترتیب اهمیت داخل دایره‌ها بنویسید. سپس، بگویید چرا هریک از این روابط برای شما اهمیت دارد.

این ارتباط برای من مهم است زیرا:

۱- مادر و پدر: چون آنها را دوست دارم و در همه‌ی مراحل زندگی‌ام افکار، احساسات و خواسته‌های خود را با آنها در میان می‌گذارم. نیازهای مرا برطرف می‌کنند و در انجام کارها بهترین راهنما برایم هستند.

۲- خواهر و برادر: چون با آنها بازی می‌کنم و در کارهای خود از آنها کمک می‌گیرم.

۳- پدربزرگ و مادربزرگ: چون خیلی مهربان هستند و تجربه‌های خود را در اختیار ما می‌گذارند.

۴- عمه، خاله، عمو و دایی: چون آنها از آشنایان نزدیک پدر و مادرم هستند و همیشه در شادی‌ها و غم‌ها شریک ما هستند. با رفت‌وآمد با آنها ارتباط برقرار کرده و احساس تنهایی نمی‌کنم. می‌توانم مشکلاتم را با آنها در میان بگذارم و از آنها کمک بگیرم.

۵- دوستان: چون آنها هم‌سن و هم‌بازی من هستند و می‌توانم با آنها درباره‌ی موضوعات مختلف صحبت و همفکری کنم.

۴ برای هریک از موقعیت‌های زیر، جمله‌ای مؤدبانه و محترمانه بنویسید.

فهیمة روی پیشخوان کتابخانه مجله‌ای را می‌بیند. دوست دارد آن را بردارد و ورق بزند. پس به خانم کتابدار می‌گوید: خانم کتابدار عزیز ممکن است اجازه دهید من از مجله‌ی روی میز استفاده کنم؟

رضا دارد با عموییش صحبت می‌کند. ناگهان تلفن زنگ می‌زند. رضا می‌خواهد به تلفن جواب بدهد. پس به عموییش می‌گوید: عمو جان، ببخشید صحبت شما را قطع می‌کنم، با اجازه‌ی شما تلفن را جواب می‌دهم.

امین در اتوبوس نشسته است که پیرمردی وارد می‌شود. امین از روی صندلی بلند می‌شود و جای خود را به او می‌دهد. پیرمرد از امین تشکر می‌کند. امین در جواب می‌گوید: خواهش می‌کنم پدر جان، بفرمایید. زنگ تفریح است. آزاده در حیاط مدرسه دارد به طرف دوستش می‌دود که ناگهان تنه‌اش به یکی از دانش‌آموزان کلاس دوم برخورد می‌کند. به او می‌گوید: دوست عزیز معذرت می‌خواهم، حواسم نبود.

۵ در هریک از موقعیت‌های زیر، کدام اصل گفت‌وگو رعایت نمی‌شود؟ جای خالی را پر کنید.

انتخاب زمان مناسب گفت‌وگو

حفظ حریم شخصی

قطع نکردن حرف گوینده

دقت و توجه به سخنان

• ناهید از موضوعی ناراحت است و با دوستش صحبت می‌کند. دوستش مدام کتاب خود را ورق می‌زند و به آن نگاه می‌کند.

دقت و توجه به سخنان

• پدر مرتضی مشغول تعمیر اتومبیلش است؛ اما مرتضی دارد ماجرای بازی فوتبال با بچه‌ها را برای او تعریف می‌کند.

انتخاب زمان مناسب گفت‌وگو

• معلم سؤالی طرح کرده و سوسن در حال پاسخ دادن به آن است. یکی از دانش‌آموزان مرتباً بدون اجازه گرفتن، پاسخ‌های صحیح را بیان می‌کند.

قطع نکردن حرف گوینده

• شخصی در اینترنت از شما مشخصات (نام، سن، شماره تماس یا نشانی محل زندگی شما) را می‌پرسد.

حفظ حریم شخصی

صفحه ۶ کتاب درسی

فعالیت

۶ شماره‌گذاری کنید.

۱- ترس ۲- خجالت ۳- شادی ۴- تعجب ۵- اندوه ۶- اخم ۷- عصبانیت

(۴) (۳) (۲) (۵) (۷) (۶) (۱)

الف- با توجه به شعر، نام هریک از شاخه‌های این دسته گل چیست؟

وَ بِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا مهر و محبت	(سوره‌ی اسراء، آیه‌ی ۲۳) فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ رفتار زیبا	(سوره‌ی بقره، آیه‌ی ۱۴۸)
وَ قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا گفتار زیبا	(سوره‌ی بقره، آیه‌ی ۸۳) وَ أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي عبادت	(سوره‌ی طه، آیه‌ی ۱۴)
اجْتَنِبُوا كَثِيرًا مِّنَ الظَّنِّ اندیشه‌ی نیک	(سوره‌ی حُجُرَات، آیه‌ی ۱۲)	

ب- آیه‌ی ۱۰ سوره‌ی حُجُرَات، کدام را معرفی می‌کند؟

☒ پرهیزگاری

☐ رفتار زیبا

☐ مهر و محبت

☐ اندیشه‌ی نیک

☐ همسایه‌داری

ترجمه‌ی آیه: به راستی که مؤمنان همه برادر یکدیگرند. پس میان برادرانتان را سازش دهید و خدا ترس و پرهیزگار باشید تا مورد رحمت او قرار گیرید.

در یک قرآن کامل، صفحه‌ی فهرست نام سوره‌ها را باز و جاهای خالی را کامل کنید:

بلندترین سوره: بقره

آخرین سوره: ناس

اولین سوره: حمد

سوره‌هایی به نام پیامبران خدا: محمّد، یوسف، ابراهیم، یونس، هود

سوره‌هایی به نام جانوران: عنکبوت، فیل، بقره (گاو)، نحل (زنبور عسل)، نمل (مورچه)

سوره‌ای به نام یکی از روزهای هفته: جمعه

سوره‌هایی به نام پدیده‌هایی در طبیعت: زلزال، رعد، لیل

سوره‌ای به نام یکی از قسمت‌های نماز: سجده

آیات زیر را با دقت بخوانید:

(سوره ی فصلت، آیه ی ۳۴)

وَلَا تَسْتَوِی الْحَسَنَةُ وَلَا السَّيِّئَةُ، اِدْفَعْ بِالَّتِی هِیَ اَحْسَنُ

هرگز نیکی و بدی یکسان نیست، بدی را با نیکی کردن پاسخ بده.

(سوره ی آل عمران، آیه ی ۱۳۴)

وَالْكَافِرِیْنَ الْغِیْظَ وَالْعَافِیْنَ عَنِ النَّاسِ، وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِیْنَ

نیکوکاران کسانی هستند که خشم خود را فرو می‌برند و خطاهای دیگران را می‌بخشند و خدا آنها را دوست دارد.

چه ارتباطی میان مفهوم این دو آیه هست؟

اگر کسی از خطای دیگران بگذرد، خدا نیز خطای او را می‌بخشد و به او پاداش می‌دهد. ما باید با دیگران به نیکی رفتار کرده و از بدی‌های آنها چشم‌پوشی کنیم تا خدا ما را دوست داشته باشد.

این حدیث را بخوانید:

امام علی علیه السلام: قرآن، دریایی است که هیچ‌گاه خشک نمی‌شود.

چه شباهتی میان قرآن و دریا وجود دارد؟ با دوستانتان در این باره گفت‌وگو کنید.

چون دریا بسیار وسیع و عمیق است، بزرگی و وسعت قرآن به دریا تشبیه شده است. هر دو نشانه‌ی پاکی و شگفتی هستند. دستورات قرآن تکراری نیست و به همه‌ی موضوعات در همه‌ی زمان‌ها اشاره کرده است و برای پی بردن به عمق هر دو باید تدبّر و کاوش کرد.

صفحه ۱۳ کتاب درسی

بگرد و پیدا کن

با مراجعه به آیات ۱۹۵ تا ۲۰۵ از سوره بقره، یک دعای قرآنی را که هر روز در نماز می‌خوانیم، پیدا کنید و شماره‌ی آیه‌ی آن را در اینجا بنویسید.

آیه‌ی ۲۰۱: رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ

صفحه ۱۳ کتاب درسی

با خانواده

با کمک اعضای خانواده نام چند میوه یا خوراکی را که در قرآن آمده است، پیدا کنید؛ برای این کار می‌توانید به این آیات مراجعه کنید: سوره تین، آیه‌ی ۱؛ سوره الزّحمن، آیه‌ی ۶۸؛ سوره نحل، آیه‌ی ۶۶
انجیر، زیتون، خرما، انار، شیرگوسفند و گاو و شتر

تمرین چهارم: این جمله‌های قرآنی را بخوانید و اتصالات را با فلش نشان دهید.

نساء ۸۲

۱- أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ

نساء ۴۷

۲- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آوَوْا الْكِتَابَ آمِنُوا بِمَا نَزَّلْنَا

فُرقان ۳۰

۳- وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا

تمرین اول: معنای صحیح را علامت بزنید.

۱- مُحْسِنِينَ:	☐ مؤمنان	☒ نیکوکاران
۲- أَقِيمُوا:	☒ برپا دارید	☐ بپردازید
۳- آتُوا:	☐ برپا دارید	☒ بپردازید
۴- أَطِيعُوا:	☒ اطاعت کنید	☐ اطاعت کردند

تمرین دوم: این جمله‌های قرآنی را بخوانید و ترجمه‌ی آن‌ها را کامل کنید.

یونس ۵۷

۱- وَ هُدًى وَ رَحْمَةً لِّلْمُؤْمِنِينَ (۵۷)

و هدایت و رحمتی برای مؤمنان

بقره ۱۹۵

۲- وَ أَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ (۱۹۵)

و نیکی کنید، قطعاً خدا دوست دارد نیکوکاران را.

حج ۷۸

۳- فَاقِيمُوا الصَّلَاةَ وَ آتُوا الزَّكَاةَ

پس برپادارید نماز را و بپردازید زکات را.

أنفال ۱

۴- وَ أَطِيعُوا اللَّهَ وَ رَسُولَهُ

و اطاعت کنید خدا را و پیامبر او را.

۱- یکی از نام‌های قرآن «نور» است. به نظر شما چرا خداوند، قرآن را «نور» نامیده است؟
قرآن سراسر آرامش، امید، لطف و بخشش از ناحیه‌ی خداوند است؛ بنابراین وقتی کسی قرآن می‌خواند، آرامش و لطف خدا را در دل احساس می‌کند. اینها نعمت‌هایی است از جانب خدا که خود نور و مهربانی است و دیگر اینکه قرآن چراغ راه زندگی ما انسان‌هاست. قرآن مانند نوری ما را از تاریکی جهل نجات می‌دهد.

تمرین دوم و سوم: ۱- این جمله‌های قرآنی را بخوانید و دور حروف ناخوانا خط بکشید.

۲- حرکت قبل از حروف ناخوانا را به ساکن یا تشدید بعد از آن‌ها، مانند نمونه با فلش وصل کنید.

الزحمن ۲۲

۱- يَخْرُجُ مِنْهُمَا ^{لُؤْلُؤٌ} وَالْمَرْجَانُ ۲۲

دُخان ۴۱

۲- يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلًى عَنْ مَوْلًى شَيْئًا

أعراف ۲۰۴

۳- وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ

حَجَّ ۷۷

۴- يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ازْكُرُوا ^{وَأَسْجُدُوا} ^{وَأَعْبُدُوا} رَبَّكُم